

Współczesna Czechosłowacja

NAUKOWY INSTYTUT ŚLĄSKI W OPAWIE (SLEZSKÝ STUDIJNÍ ÚSTAV) ÓSRODKIEM NAUKI CZESKIEJ NA ŚLĄSKU

Od maja 1948 r. rozpoczął działalność Naukowy Instytut Śląski w Oprawie, jedyny dotychczas instytut regionalny na terenie Czechosłowacji. Myśl jednak powołania do życia tego rodzaju instytutu jest o wiele starsza; pochodzi ona bowiem z ostatnich lat ub. stulecia, kiedy utworzenie instytutu, mającego na celu obok specjalnych zadań naukowych podniesienie poziomu kulturalnego warstw ludowych, było marzeniem nestorów naukowej pracy na Śląsku. Konkretny program stworzenia placówki naukowej, jednoczącej wszystkie dotychczas rozproszone usiłowania pełnych zapału jednostek, pojawił się dopiero po drugiej wojnie światowej a urzeczywistniony został po pewnych zmianach w r. 1948. Przez upaństwowienie Instytutu osiągnięto wreszcie pewną podstawę pracy na przyszłość.

Instytut podzielony jest na trzy części: na Wydział Nauk Przyrodniczych, Wydział Nauk o Społeczeństwie oraz Bibliotekę Instytutu, zjednoczone wspólnymi zadaniami. Zadaniem Wydziału Przyrodniczego jest geologiczne, petrograficzne, mineralogiczne oraz paleontologiczne zbadanie kraju, celem odkrycia i wykorzystania nie znanych dotychczas bogactw mineralnych, dalej badania klimatologiczne i balneologiczne oraz badania w dziedzinie biologii, zoologii i botaniki, przeprowadzane ze szczególnym uwzględnieniem pięcioletniego planu gospodarczego. W ten sposób praca Instytutu przekracza granicę zadań regionalnych i nabiera znaczenia ogólnopaństwowego.

O ile badania w dziedzinie nauk przyrodniczych skierowane są wyłącznie ku przyszłości, o tyle praca Wydziału Nauk o Społeczeństwie jest w istocie rzeczą pracą historyków. Nie oznacza to jednak bynajmniej bezpłodnego ograniczania się do zagadnień przeszłości. Wręcz przeciwnie: wszechstronne zbadanie najważniejszych problemów historii kraju i społeczeństwa daje pewną podstawę dla wytwarzania nowych warunków życiowych. Świadczy o tym nie tylko współpraca referatu socjografii z Wydziałem Planowania Krajowego Komitetu Narodowego, lecz i najbliższe zadania Instytutu, z których na plan pierwszy wysuwa się zbadanie historii ruchu robotniczego w Zagłębiu Ostrawsko-Karwińskim.

Niemniej ważnym zadaniem jest oczywiście demaskowanie wyników niemieckiej faszystowskiej nauki o Śląsku. I tu właśnie przede wszystkim praca naukowców czeskich wkracza na wspólną drogę z naukowcami polskimi. Droga ta jednak jest o wiele szersza i umożliwia współpracę we wszystkich dziedzinach nauki. Historia czesko-polskich stosunków na Śląsku, historia bogata i nadzwyczaj ciekawa zarówno w wiekach średnich jak i czasach nowożytnych, nie została — wbrew licznym próbom czeskim i polskim — do dziś dnia należyście wyjaśniona. Zadaniem więc jest współczesnej nauki polskiej i czeskiej wytworzyć nowy, prawdziwie naukowy pogląd na te zagadnienia przeszłości, które stwarzały znaną i współpracy obu narodów nie sprzyjającą atmosferę. Naukowy Instytut Śląski w Oprawie, zdając sobie sprawę z tego, że najważniejszą przyczyną dotychczasowego układu czesko-polskich stosunków była i jest wzajemna

nieznajomość, zamierza stać się nie tylko ośrodkiem czeskiej nauki o Śląsku, lecz zarówno ośrodkiem naukowej współpracy Czechów i Polaków. Temu celowi przede wszystkim służy praca zorganizowanego w Instytucie Wydziału Polskiego, stąd wypłynęły najważniejsze jego zadania. Pierwszym z nich jest organizacja możliwie szerokiej wymiany czasopism i publikacji celem zapoznania tak pracowników Instytutu jak i szerokich warstw z najnowszymi osiągnięciami nauki polskiej. Zaznaczyć należy, że zainicjowana przez Instytut wymiana przyjęta została po stronie polskiej życzliwie, co jest najlepszym dowodem możliwości owocnej współpracy. Właściwy cel Wydziału jest jednak inny. Jest nim wytworzenie jak najściślejszej współpracy naukowców obu narodów, w szczególności tych, którzy pracują nad zagadnieniami stosunków polsko-czeskich na Śląsku. Wspólność zainteresowań i systematyczne wzajemne zaznajamianie się z wynikami pracy doprowadzić ma wreszcie do prawidłowych narad, przeprowadzanych przez wszystkich pracowników na przemian to na terenie Czechosłowacji, to Polski. Jeżeli plan tego rodzaju wydawać się mógł jeszcze przed drugą wojną światową idealistycznym marzeniem, to nie można dzisiaj wątpić, że wspólna baza ludowo-demokratycznego ustroju obu sąsiadujących państw jest najlepszą gwarancją jego urzeczywistnienia.

Charakter więc zadań Instytutu wypłynął zarówno z dotychczasowego stanu badań naukowych jak i z naglących potrzeb odbudowującego się kraju. Główny nacisk położony został na te zadania, których spełnienie jest niezbędnym warunkiem dalszego rozwoju kraju, oraz problemy leżące dotychczas prawie że odłogiem. Regularne narady pracowników Instytutu z przedstawicielami innych instytutów naukowych jak i reprezentantami życia gospodarczego kraju dają Instytutowi wyraźną linię pracy i umożliwiają szybkie spełnienie wytyczonych zadań.

Wyniki pracy Instytutu publikowane są w dwóch przez Instytut wydawanych kwartalnikach, poświęconych wyłącznie zagadnieniom Śląska. Są nimi „Slezský sborník“, organ Wydziału Nauk o Społeczeństwie, i „Přírodovědecký sborník ostravského kraje“, organ Wydziału Nauk Przyrodniczych. Niezależnie od tego rozsyła Instytut co miesiąc wychodzące Komunikaty, które zawierają program pracy na czas najbliższy oraz wiadomości o wykonanych zadaniach. W skład redakcji kwartalników wchodzi stali pracownicy obu wydziałów, do grona redakcyjnego należą też najbliżsi współpracownicy Instytutu, przede wszystkim profesorowie wyższych uczelni.

Uzupełnieniem działalności Instytutu jest popularyzacja najnowszych osiągnięć oraz udzielanie informacji i rad wszystkim zainteresowanym.

Pomimo swojej stosunkowo krótkiej działalności Instytut poszczycić się może szeregiem ważnych sukcesów. Wzrastające zainteresowanie publiczności i coraz żywsza współpraca wyższych uczelni upoważniają Instytut do śmiałego patrzenia w przyszłość, która otwiera tak rozległe perspektywy pracy naukowej.

Milan Kudelka (Opava)

PRZEGLĄD OSTATNICH WYDARZEŃ

Wakacje parlamentarne. Dn. 13 lipca odbyło się ostatnie posiedzenie Zgromadzenia Narodowego przed wakacjami letnimi. Na zebraniu dokonano dorocznych wyborów prezydium, przy czym przewodniczącym Zgromadzenia

wybrany został ponownie wszystkimi głosami dr O. John. Jednomyslnie wybrani zostali również wiceprzewodniczący.

Dr John zdał Zgromadzeniu sprawę z prac parlamentarnych na przestrzeni